

LARS AHLIN

Vad du aldrig känt

Ur *Inga ögon väntar mig* (1944)



I

Då fru Göransson fram på eftermiddagen åter steg in till mig låg jag och försökte komma utanför min feber. Jag sträckte mina händer så långt ifrån mig jag kunde, men överallt var min feber. Den hade svept in hela rummet i ett tjockt, ofrånkomligt moln, och det var nästan omöjligt att andas den heta, motvilliga luften. Det susade och surrade runt omkring mig. Det var inte tyst ett enda ögonblick. Ibland trodde jag att det var mygg som anföll mitt ansikte i stora hopar. Jag tyckte dom satt i klungor runt mitt öra och sjöng. Då slog jag omkring mig. Men jag såg inga mygg. Jag fick inga mellan handflatorna fast jag outhärligt slog ihop dem ovanför mitt ansikte. Förresten var det nog inga mygg. Jag kände inte ett enda sting, jag bara hörde hur det surrade och sjöng, och förtvivlad sträckte jag ut mina händer för att nå den svala, feberfria sfär jag längtade till. Men jag nådde den aldrig. Om jag åtminstone fick sträcka mina händer och fötter utanför! tänkte jag. Tänk om jag fick flyta ut

ur febern åtminstone med mitt ansikte! Gränsen där febern tog slut måste ju finnas nånstans. Det måste finnas en yta där något annat tog vid. Åh, jag ville flyta upp till denna yta! Åtminstone med mitt ansikte ...

Men då kom fru Göransson och sa:

– Vad ligger han och gör?

Jag svarade ingenting men lät armarna sjunka ner. Hon kom fram och kände på mig:

– Genomvåt nu igen, sa hon. Det var det jag förstod. Jag har tagit med mig ombyte. Nu ska vi byta.

Jag orkade inte se på henne. Jag hörde hennes röst och önskade att jag inte hade varit genomvåt. Jag ville slippa byta. Jag ville inte att hon skulle klä av mig och fara med händerna över min kropp.

Jag var rädd för henne. Jag var inte riktigt säker på om hon var verklig eller om hon bara var en produkt av min feberfantasi. Kanske hon till en del är verklig, tänkte jag ibland. Det andra har nog min fantasi skapat. Ja, måtte det vara så, tänkte jag. Det otroligt vämjeliga kommer från min feber, inte från henne. – Jag ville helt enkelt inte tro att det fanns något vämjeligt i hennes händer. Men nu när hon kände på mig kände jag att det var så iallafall. Något otroligt vämjeligt utgick från henne och väckte en obeskrivlig avsky och rädsla i mig.

– Seså, sa hon och rev bort täcket, filten och lakanet. Tror han att han kan sitta på en stol? Jag måste byta lakan också märker jag.

Jag försökte hinna dra ner skjortan framtill. Jag ville inte ligga blottad framför henne. Men jag hann

inte. Hon hann före. Hon grep tag i mina knän och strök ett stycke uppför.

– Så luden han är på insidan, sa hon. Och alldeles genomvåt.

Jag såg henne inte, men jag hörde henne och kände henne. Jag blev så upprörd och förtvivlad. Jag slog undan hennes händer.

– Vad nu då, sa hon, och jag kände och hörde att hon lutade sig ner mot mitt ansikte. Vet han vad min gubbe säger? ”Det här är ingen sjukstuga”, säger han. ”Iväg med honom!” säger han. ”Ring till fjärdingsman! Nu får myndigheterna träda imellan”, säger han. Och ändå tror han att ni har pengar och kan betala för er. Men det har ni ju inte, eller hur?

Jag svarade inte.

– Nå, jag vet så väl att han inte har ett rött öre. Jag har nog sett igenom hans pinaler. Dom är inte värda så mycket som så. Säg, den där flickan ni har fotografi av, är hon eran fästmö?

Jag svarade inte.

– Jaså, han förstår inte att uppskatta att man är snäll mot honom, sa hon. ”Vi har resanderum och inte sjukstuga”, säger min gubbe. ”Iväg med honom bara!” Och jag är bara hygglig mot dom som är hyggliga mot mig. Seså, nu ska han sitta opp och komma på en stol och ha en filt omkring sig.

Jag slängde benen över sängkanten och försökte resa mig upp. Fru Göransson hjälpte mig. Hon fick mig på benen och tryckte en filt omkring mig, men hon tryckte också sig själv emot mig.

– Nästan två huven högre än jag, sa hon. Ojoj!

Och en sån bringa han har!

Jag kom ner på stolen och hon släppte mig och vände mig ryggen. Jag hörde hur hon tog av örngottet och rev ut lakanen ur sängen och pratade:

– Min gubbe skulle bara veta att jag inte får ett rätt öre för det här.

Hon skrattade.

– Men jag tycker om honom, stackarn, som sitter där och huttrar. Visa bara mera karatag. Hur gammal är han?

Jag svarade inte.

– Jag vet hur gammal han är, sa hon. Arton år! Herregud! Man kan knappt tro det när man ser honom naken, så utvecklad som han är. Tjugifyra, tjugifem kunde man tro. Men i ansiktet ser han ännu ut för precis vad han är.

Hon vek ett rent lakan om dynan och stoppade kudden i ett örngott med krusade band och broderier. ”Sov gott!” stod det på framsidan. Hon ruskade om kudden, så tog hon överlakanet, filten och täcket och vek under dynan.

– Nu sitter han stilla på stolen tills jag kommer opp med ett handfat varmvatten. Jag måste torka av kroppen hans, annars är det ingen idé att byta. Sen ska han få en konjak på toppen.

Hon vände sig om i dörren och jag hörde hur hon fnittrade. Jag såg henne inte. Jag hade inte sett henne på hela tiden. Jag hade bara hört henne.

– Det här skulle gubben min veta! fnissade hon.

Och så blev jag åter ensam med min feber, och jag blev fruktansvärt rädd, för nu när hon lämnat mig var jag inte längre så säker på om det var min feber som skapat henne eller om hon tillhörde verkligheten. Jag hoppades att det var min feber som skapat henne. Visserligen var hon fruktansvärd även som feberkvinna, men det som händer i febern händer ju i själva verket inte. Det är bara som om ... Men var hon verklig, då hände ju det som hände och det kunde inte plånas ut hur man än bar sig åt.

Myggen svävade åter i klungor runt mina öron och sjöng. När jag hörde steg i trappan blev dom tysta, precis som om dom slagit sig ner på mina öron och belåtet kalasade på deras blod.

– Sådärja, sa fru Göransson och pustade. Kan han stå?

Varför måste det ske, det som sker? tänkte jag.

Hon kom fram till mig och lyfte bort filten.

– Stackars ponken, sa hon. Han är alldeles genomvåt. Men snart ska han ha det skönt igen.

Och hon började dra av mig skjortan.

– Inte en enda kvissla på ryggen, sa hon. Inte en enda bobba. Det här är annat än min gubbes rygg det. Åh, en sån härlig hud han har.

Hon hade dragit av mig skjortan. Jag såg henne inte, men jag kände att hon tittade på *det*, och jag skyndade att sätta händerna för.

– Så blyg han är, fnittrade hon. Det här är inte första gången jag ser en karl inpå skinnet må han tro.

Hon började plaska i vattnet, och snart kände jag en våt trasa mot kroppen. Den var sval. Det här kunde ha varit skönt.

– Han är en smula för mager för att vara riktigt i min smak, sa hon. Men en sån benstomme! Han kommer att bli prima om nåra år, men då får väl en annan inte se skynten av honom.

Och hon torkade av mig överallt. Hon torkade mig särskilt noga *där*. Plötsligt lämnade hon mig och sprang mot dörren.

– Tror jag inte kräket kommer! viskade hon.

Jag såg ingenting, men jag hörde steg uppför trappan. Hon återvände till mig och fortsatte att torka mig. Dörren gick upp.

– Nu mår du gott va, hörde jag en karl säga, och jag hörde att det var gubben hennes, skraddarn. Nu har du köttfest.

– Ge dig iväg kräk, skrek hon. Pojken är sjuk. Han behöver nån som vårdar sig.

– Det här är ingen sjukstuga, skrek han. Vi har resanderum.

– Det är jag som sköter den saken, skrek hon och drog äntligen på mig en skjorta. Ge dig iväg till din verksta! Ska jag inte få utföra lite barmhärtighetsverk, va? Vad är du för en människa?

– Försök inte med mig! skrek han. Dig känner jag nog. Du vill ha en köttfest ditt förbannade stycke!

– Ut med dig innan jag kastar dig utför trappan! skrek hon och lämnade mig, och jag hörde att hon gick mot honom och schasade.

– Du ska ha en köttfest förstås! skrek han, men hon slängde igen dörren med en smäll och jag förstod att hon motat ut honom.

Hon kom fram till mig igen och rättade till skjortan på mig. Jag kände att hennes händer skälvde.

– Och den är man gift med! sa hon. Den har man varit gift med i tjugifem år. Om han åtminstone dög att tillfredsställa en stackars kvinna. – Men nu ska han i säng. Och så på toppen blir det en konjak.

Hon hjälpte mig i säng. Jag såg henne inte, men jag kände att hon lutade sig över mig.

– Se på mig, bad hon.

– Jag orkar inte, viskade jag. Jag orkar ingenting.

– Han ska bli bättre, sa hon. Om ett par dar blir han bättre, och då ska han belöna mig för att jag varit snäll mot honom.

Hon andades häftigt mot mitt ansikte.

– Han förstår väl att jag kan sätta polisen på honom om jag vill? Han är fantamej inte bättre än en lösdrivare, och att lägga in sig på resanderum utan att kunna göra rätt för sig, se det är svåra saker det. Sånt åker man in i kurran för och ens namn åker ut i tidningarna. Men om han är hygglig mot mig så ska jag vara hygglig mot honom. Och nu ska han få en konjak på toppen.

– Jag har min cykel, viskade jag. Ta den! Låt mig bara få komma, ner till dom andra. Låt mig få ligga i det rum jag förut låg i.

– Och så ska han smitta ner dom också? Ånej. Kom ihåg att jag kan sätta fjärdingsman på honom, men jag ska vara snäll om han är snäll mot mig.

Hon lämnade mig plötsligt och gick mot dörren, som hon hastigt slängde upp.

– Nej, sa hon. Kräket har verkligen gett sig iväg.

Jag tyckte jag hörde nånting.

Hon stängde dörren och kom fram till mig igen.

– Har han sett en kvinna inpå bara skinnet?

viskade hon hett.

Jag svarade inte.

– Kom ihåg att jag kan sätta polisen på honom!

viskade hon. Se på mig! Jag ska visa mina bröst för honom. Se!

Och jag tänkte: Om jag öppnar ögonen nu och ingenting ser, då är det febern som pratat mig i öronen och tagit på kroppen min på det där vämjeliga sättet. Men ser jag nånting, då är det fru Göransson.

Och jag öppnade ögonen på glänt.

Jag såg henne. Hon hade just kastat undan sina förklädeshängslen och knäppt upp blusen. Nu slet hon bort ett par stora bysthållare och hennes bröst ramlade fram som ett par klunsiga djur med brunt, knottrigt tryne. Hon föll ner på knä och lyfte upp bröstet på sängkanten. De klunsiga djurens trynen sträckte sig mot mig.

– Smek dom! viskade hon.

Men jag slöt ögonen häftigt och försökte vrida mig på andra sidan.

– Smek dom! viskade hon igen och slet i mina händer.

Jag gjorde motstånd, men hon var starkare än jag. Jag kände att jag blev alldeles genomvåt igen och förtvivlan gjorde mig svag som ett barn.

– Kom ihåg att jag kan sätta polisen på honom!
flämtade hon.

Hon var fruktansvärt stark och angelägen. Hon lyckades få mina händer fram till sina bröst.

– Smek dom! viskade hon.

Men då knarrade det i trappan. Hon svor dovt.

– Är det kräket som kommer nu igen, fräste hon och reste sig opp och försökte hinna få in bröstet innanför blusen och förklädet. Bysthållarna brydde hon sig inte om att sätta fast. Det blev alldeles knöligt under förklädet.

Men det var inte skraddarn som kom den här gången. Det var Gustavsson.

– Här får han inte vara, skrek hon.

– Jag skulle bara höra hur det var med pojken, sa han. Jag har en apelsin åt honom. När man har feber är apelsin fina fisken, frun.

– Jag tycker inte om att han ränner här, sa hon.
Jag vill inte ha en till sjuk i huset.

– Influensa biter inte på mig, sa han. Jag vill bara sitta och prata en stund med pojken.

– Jag tycker inte om det här, sa hon.

– Var inte bitsk nu, frun lilla, sa han. Jag ska bara prata några ord med pojken. Jag ska gå strax.

– Ja det får inte bli nån lång stunn, sa hon.

Hon hällde i mig en stor konjakare. Sen hörde jag att hon tog tvättfatet från golvet och gick.

Gustavsson tog en stol och satte sig vid mitt huvud.

– Du har kommit opp i smöret märker jag, sa han. Passning av bara fan, och så konjak. Hur har dut?

Jag orkade inte svara.

– Det har gått fina fisken för mig idag, sa han.

Jag har sålt trettitvå skoremnar, vilket gör åtta bagis brutto. Men nettot har överskridit bruttot för jag har fått tre bagis gratis också. Men nåt jobb finns inte här. I morron ger jag mig av.

– Vill du göra mig en tjänst? viskade jag.

– Naturligtvis om jag kan.

– Försök sälja min cykel. Det är en Huskvarna.

Jag fick den för tre år sen, men däckena är nästan nya. Jag har varit jäkligt aktsam om den.

– Va nu då? sa Gustavsson.

– Jag måste ha pengar så jag kan komma härifrån, sa jag.

– Va nu då? sa Gustavsson igen.

– Jag måste härifrån, sa jag.

– Tat kallt, sa han. Nu ska du tänka på ditt eget bästa. Här har du ju kommit upp i smöret och fått fina fisken. Kärringen gillar dig. Grip chansen, gosse! Tror du inte jag har ögon att se med? Hon vill ha dig, gosse. Hon tycker du är fina fisken. Grip chansen! säger jag. Om du är lite fiffig så kan du få det sabligt fett här. Skulle en annan ha en sån chans skulle man minsann inte vara sen att gripa den. Men en annan är ur räkningen nu. Men man har sina minnen. He.

– Jag måste härifrån, sa jag. Hon är vidrig. Hon är otroligt vämjelig. Du anar inte hur hon är.

– Nu ska du inte vara dum, sa han. Du ska gripa chansen och se till så du får det fett här. Du behöver fett ett tag nu för att kunna klara dig sedan.

– Sälj cykeln åt mig, bad jag. Jag måste härifrån.

– Nää, gosse, sa han. Så okamratlig kan jag inte vara. Du är sjuk nu och ser inte ditt eget bästa. Jag som är frisk och klar i knoppen ser att du kan få fina fisken här om du sköter kortena rätt. Kamratlig har jag alltid vari.

– Jag måste härifrån, sa jag.

– Du är sjuk, gosse, sa han. Tro mig, jag vill ditt eget bästa. Här har du en apelsin. Så talar vi inte mer om den saken.

II

Min skräck är alltid vaken före mig. Den är visst vaken hela natten. Den står och håller vakt. Det är alltid den som väcker mig. Den kommer smygande på mig som ”nu kommer räven, *nu kommer räven*, NU KOMMER RÄVEN OCH TAR DIG!” Men det är ingen lek. Det är fruktansvärt allvar.

Nu när jag har blivit bättre låser fru Göransson dörren varje gång hon lämnar mig. Hon har också gömt undan mina kläder. Hon är rädd att jag ska ge mig iväg så snart jag bara orkar.

III

Vad jag hatar detta landskap! Fast jag sällan ser ut genom fönstret känner jag landskapet i rummet, och jag längtar oerhört hem till bergen, till skogarna och älven. Här är allting platt och vattensjukt. Ärggrönt

häver sig havet i öster, och i väster utanför mitt fönster sträcker sig den vattensjuka slätten, som snart övergår i den långa, låga sjön.

Nu är det höst och säven och vassen är torr och gulbrun. Kanske det var vackert här i somras då säven var saftigt blågrön med ljusbruna blommor, och då vassen var ljust blågrå med svartvioletta vippor, som sedan blev silverglänsande. Men nu är allt fult.

Jag längtar hem.

Ofta ligger jag och undrar hur Disa har det. Nästan oupphörligt ligger jag och minns sista kvällen därhemma. Hon var så vacker då. Hon stod och väntade på mig och var blek i ansiktet som en slätterblomma. Vi gick inåt skogen.

– Jag vill inte att du ska ge dig av, sa hon.

– Jag måste, sa jag. Jag kan inte gå här och deka ner mig. Jag måste ha fatt i ett jobb.

– Varför ska det vara så svårt för oss, sa hon.

Varför är det så ont om arbete på fabriken just nu då vi är unga?

– Jag kan nog få tag i arbete bara jag ger mig av, sa jag. Sverige är stort.

– Jag tycker inte om att du ger dig av, sa hon.

– Den som vågar något kan också vinna något, sa jag. Det är för vårt eget bästa jag ger mig av. Jag kan inte säcka ner mig här. Då får vi aldrig varann riktigt.

Hon var inte en stolt liten blek slätterblomma längre. Hon gick bredvid mig med hängande ansikte. Hon liknade ett ögonljus, som gömmer sina blottade ståndare och pistiller mot marken. Hon var också blek som ett ögonljus och lika blygt och rent allvarlig. Och

när jag reste min väg, då satt hon i sitt fönster och var ett allvarligt ögonljus då också. Hur många gånger har inte mina läppar flugit emot henne som en fågel, där hon suttit vid gardin! Jag vill tända henne. Jag vill lyfta hennes huvud och ge hennes ansikte färg. Jag vill att hon ska blicka på mig som en skär, ljuv tusensköna.

Fast mer än tre månader gått har jag ännu inte kunnat skicka henne ett brev där det stått:

JAG HAR FÅTT ARBETE!

Men – min skräck ligger alltid jämsides med mina drömmar. Den lämnar mig inte. Jag ligger oupphörligt och grubblar på hur jag ska komma härifrån. Jag tror polisen hellre får komma. Ja, fru Göransson får hellre skicka efter fjärdingsman. Hellre tar jag en lösdrivarvarning än kysser och smeker hennes kropp.

IV

Då jag legat en vecka kom skräddarn upp till mig en förmiddag. Han hade tydligen fått tag i nyckeln. Han ställde sig bredvid min säng och stod och tuggade och eldade opp sig. Han var en karikatyrskräddare: spinkig och ynkelig och saxig och vassnäst. En gulaktig, gles nietschemustasch hängde över munnen.

– Jaså din jäkel, skrek han till sist när han eldat opp sig till kokpunkten. Här ligger du och har det bra

och simulerar. Gjorde jag rätt skulle jag mosa till dig i ansiktet. Hur länge tänker du ligga här?

– Jag har aldrig velat ligga här, sa jag.

– Försök inte, sa han. Egentligen skulle jag piska dig. Jag borde ta en rotting och slå dig randig.

Han stod och tuggade och kokade. Jag förstod att fru Göransson gått bort på ett tag. Det var därför han vågat sig opp hit.

– Kan inte herr Göransson ordna så jag kommer härifrån?

– Slå inte blå dunster i mina ögon, skrek han.

Det går inte. Du börjar bli jäkligt rädd, förstås. Du är rädd att jag ska börja klippa skinnet av dig?

– Jag vill härifrån, sa jag. Jag har aldrig velat ligga här.

– Har du inte lockat min käring, va? skrek han. Har du inte simulerat sjuk för att få köttfest med min käring, va? Du kunde inte låta min käring gå ifre. Du tyckte det skulle bli smaskens att få ligga med henne, va? Förbannade landsstrykare!

– Kan ni inte plocka fram mina kläder, sa jag. Jag ska ge mig av så snart jag fått tillbaka mina kläder.

– Slå inte blå dunster i mina ögon, sa han.

Men plötsligt satte han sig ner på stolen och drog den tätt intill min säng. Han kom fram med ansiktet och viskade:

– Du har fått nog av henne? Nu vill du ge dig av?

– Skaffa fram mina kläder, sa jag.

– Menar du att du ger dig av då? sa han.

– Ja, det menar jag, svarade jag. Jag ska genast ge mig av. Bara jag får mina kläder och så cykeln så ska jag ge mig av.

– Egentligen borde jag döda dig, sa han. Men jag ska leta reda på dina kläder. Jag ska sätta en punkt för köttfesten. Jag ska göra henne jävligt snopen när hon kommer tillbaka. Men orkar du ge dig av?

– Jaadå, sa jag. Ge mig bara kläderna och cykeln så ska jag vara försvunnen på fem minuter och ni ska inte behöva se mig mer.

– Egentligen borde jag piska dig! skrek han. Jag förstod hela tiden att du spelade sjuk för att komma åt käringen min. Men jag ska fantamej sätta en punkt för köttfesten. Vänta ett tag.

Han kilade iväg. Snart kom han opp igen.

– Egentligen borde jag mosa till dig i ansiktet, sa han. Ta här! Ta på dig och ge dig av bara!

Och jag försökte komma upp i sängen. Det gick. Jag försökte klä på mig. Skräddarn hjälpte till.

– Egentligen skulle jag strypa dig, sa han. Kvicka på!

Jag kom ner på gården. Jag fick svindel och måste hålla mig i väggen medan jag väntade på skräddarn, som gått in i vedbon efter min cykel. När jag fick den blev jag faktiskt lycklig.

– Egentligen skulle jag piska dig! skrek skräddarn.

Jag fick benet över stången. Jag satte foten på pedalen och trampade ner. Cykeln vinglade, men det gick. Cykeln vinglade, men jag kom ut genom grinden. Skräddarn knöt näven efter mig.

Jag kom ut på landsvägen och fortsatte att vingla fram som en berusad. Det var en och en halv mil till staden. Jag hade inga pengar. Jag visste inte vart jag skulle vända mig i staden om jag väl kom dit nångång. Det får väl bli Frälsningsarmén, tänkte jag. Jag går inte till polisen. Jag går till Frälsis.

Och plötsligt kom landsvägen och himlen emot mig. Jag tyckte jag flög. Jag tyckte jag redan var i stan. Jag tyckte jag frågade efter vägen till Frälsis. Jag tyckte jag kom in i ett rum och där satt en kvinnlig frälsningskapten med blont hår. När hon fick se mig kom hon emot mig. Hon sträckte fram sina svala vita händer mot mig och hon hade underbara ögon. Men jag föll ner på golvet framför henne och ropade:

– Vad ni frälsta har härliga ögon!

Men i själva verket hade jag inte alls flugit eller kommit till stan och Frälsis. Jag hade bara hunnit ett litet stycke utanför det samhälle där fru Göransson har rum för resande. Jag hade ramlat av cykeln och slagit mig medvetslös. Kanske fem minuter efteråt, kanske en kortare tid, kanske en längre kom en bil. Den stannade och tog upp mig och skjutsade mig in till stan och lasarettet. Men vad som då hände mig visste jag ingenting om. Jag vaknade inte förrän efter ett och ett halvt dygn, och då låg jag på lasarettet i stan.

